



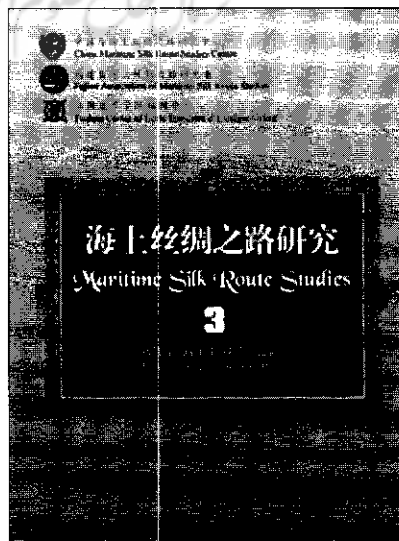
مطالعاتی دربارهٔ راه ابریشم دریایی

راه ابریشم که از چین به ایران می‌رسید و به اروپا می‌رفت، علاوه بر مسیر زمینی، از طریق دریا هم عرصه فعالیت تجار بوده است. در چند دهه اخیر ژاپنی‌ها درباره این مسیر تحقیقاتی کرده‌اند و اکنون چینی‌ها نیز مطالعات خود را در این باره توسعه می‌دهند. به عنوان نمونه کتاب مطالعاتی درباره راه ابریشم دریایی است که به کوشش مسعود سونخ‌شیان، محقق چینی، عضو بخش تاریخ جهان آکادمی علوم کشور چین به چاپ رسیده است. این کتاب که دربردارنده مقالات متعددی درباره روابط دریایی چین است، به دو زبان چینی و انگلیسی نوشته شده که گزارشی از آن (ترجمه انگلیسی) به اطلاع خوانندگان می‌رسد:

• دکتر عبدالرسول خیراندیش
عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز

• ماکائو (Macau) و راه ابریشم دریایی در قرن شانزدهم وهفده، نوشته لیو چونگری (Liu Chongri):
در این مقاله نویسنده پس از بیان موقعیت دریایی چین به شرح دریانوردی چینی‌ها از دوره چه‌این (Qin) و هان (Han) تا دوره مینگ (Ming) پرداخته و نقش ماکائو را در این خصوص با توجه به حضور پرتغالی‌ها در پایان این دوران بازگو می‌کند.

• نقش ماکائو در توسعه راه ابریشم دریایی در قرون شانزدهم وهفده، نوشته ون مینگ (Won ming): در این مقاله نویسنده بحث را از قرن پانزدهم میلادی آغاز می‌کند و ضمن اشاره به دریانوردی پرتغالی‌ها، از مسافرت‌های دریایی زینگ هه (Zheny He)، دریانورد چینی که به سمت مغرب حرکت کرده، سخن گفته است. نویسنده همچنین به شرایط عمومی دریانوردی از ژاپن تا اقیانوس هند می‌پردازد.
• نقش پرتغالی‌ها در برطرف ساختن درک غلط اروپاییان از سرزمین ابریشم (چین)، نوشته هائوتائو (Hao tao)، چن داشنگ (Dasheny)





چین، چشم اندازی از بندر تجاری ماکائو، از مجموعه خصوصی موزه هنر دانشگاه پرینستون، ۱۸۶۰ م

• **ناگازاکی و شبکه داد و ستد شمش در آسیا، نوشته جنو فری گون (Geoffery Gonn):**
نویسنده در ابتدا مقدمه‌ای از علم اقتصاد را بیان کرده و سپس به تجارت طلا و نقره میان نواحی مختلف آسیا، شامل چین و ژاپن و فیلیپین... در قرون جدید می‌پردازد. او مراکز تولید فلزات قیمتی و مسائل مربوط به قیمت و مبادله آنها را نیز در قرون جدید بررسی کرده است.

• **اهمیت ماکائو برای کشتی‌های تجاری اقیانوس آرام، نوشته جی زونگ آن (Ji-Zong an):**

در این مقاله، نویسنده به کشتی‌های اقیانوس‌پیمای اسپانیایی موسوم به گالیون (Galleon) می‌پردازد و به اهمیت ماکائو برای رفت و آمد آنها در اقیانوس آرام اشاره می‌کند. او در این مقاله قلمرو دریایی پرتغالی‌ها و اسپانیایی‌ها را برمی‌شمارد و سپس نقش‌بنادری چون گوا، مالاکا، ناگاساکی، مانیل و امثال آن را نیز برمی‌شمارد. او همچنین نقش ملت‌های دیگر اروپایی مانند هلندی‌ها را هم مورد توجه قرار می‌دهد.

• **ماکائو و تجارت تریاک چین قبل از سال ۱۸۴۰، نوشته گونگ یینگ یان (Gong Ying Yan):**

در این مقاله، چنین آمده که آشنایی چین با تریاک در دوره سلسله یوان (Yuan) (۱۲۶۸-۱۲۸۰ م) و از طریق جهان اسلام صورت گرفت. اما تا قرن‌ها بعد فقط به عنوان دارو مورد استفاده بود. بعدها تریاک به عنوان عامل اعتیاد از جنوب شرق آسیا وارد چین شد، تا آن که تجارت تریاک از طریق بریتانیا مطرح شد که آن هم از طریق ماکائو بود.

(Chen) و ووژی لیانگ (Wo Zhiliang):

نویسندگان در این مقاله ابتدا به واژه (Serves) که به معنای ابریشم و نیز نام چین نزد اروپاییان بوده می‌پردازند، و براساس جغرافیای بظلمیوس دانش اروپاییان درباره چین را ارزیابی می‌کنند. در دنباله، اطلاعاتی را که مسافران اروپایی عصر مغول مانند راوبروک درباره چین به اروپاییان رساندند بررسی می‌کنند و سرانجام نقش دریانوردان پرتغالی در تصحیح دانش اروپاییان از چین را شرح می‌دهند.

• **ندام تجارت دریایی کانتون با دریانوردی ماکائو در سال‌های ۱۸۴۰-۱۷۰۰، نوشته پائول وان دیک (Pavl Van Dyke):**

نویسنده این مقاله در ابتدا شرایط جغرافیایی کانتون و نقش ساحل رودخانه در دریانوردی آن را بازگو می‌کند. سپس در دنباله مقاله مسائل مربوط به لنگرگاه و محل ورود و خروج کشتی‌ها در مدتی قریب به یکصد و پنجاه سال را مورد بررسی قرار می‌دهد و از اقدامات اروپاییان مانند فرانسوی‌ها و هلندی‌ها نیز در این باره سخن می‌گوید.

• **اعراب دریانورد در دریای جنوبی چین، نوشته سونگ چیان (Song Xian)**

نویسنده بحث خود را از قرن هشتم هجری و آغاز تماس دریانوردان مسلمان با چین از طریق اقیانوس هند آغاز می‌کند و می‌افزاید که آنان بندر کوانگ زو (Gvang Zliou) را خانفو (Khan fu) می‌گفته‌اند. اما در دنباله می‌افزاید که نام‌هایی از این قبیل را در اصل ایرانی‌ها داده بودند. او به خصوص در دوره سلسله تانگ (Tang) بر این رابطه دریایی تأکید می‌کند. هر چند سابقه این امر را به عصر «هان» می‌رساند که مقارن با دوره اشکانیان ایران بوده‌اند.

بوده‌اند. در قرن شانزدهم در این مبادله، ژوئیته‌ها نقش مهمی داشته‌اند. نقاشی در این مبادله اهمیت بسیار داشته و به‌خصوص نقش هنر مسیحیت کاتولیک را در این راستا باید بیشتر دید.

• یافته‌های باستان‌شناسی در جنوب چین در مورد چگونگی گسترش آیین بودا در چین، نوشته سونگ خیا آنج (Song Xiaanej)
در سراسر دوره هان (Han) شرقی آیین بودا شروع به انتشار در چین کرد. این گسترش از نواحی مختلفی بوده که از جمله در سلطنت وو (wu) در جنوب رود یانگ تسه (Yang teze) بود. یکی از راه‌های ورود آیین بودا به چین از همین طریق بوده است. از طریق اقیانوس هند آیین بودا به جنوب وارد شد.

• از ورای یک رویداد فرهنگی، افسون تیان هو (Tian Hou)، نوشته کریستیا ناچنگ میوینگ (Christiana, Cheng Miu Bing):

ماکائو همیشه بخش باشکوهی از چین بوده است. در همان حال شهری دارای کلیساها بوده است و لذا آن را «شهر دریا» و «شهر مریم» نامیده‌اند. در همان حال بدان شهر تیان‌هو نیز گفته‌اند که الهه‌ای در آیین ناتو بوده است. او الهه دریاها به‌شمار می‌آید. نویسنده در دنباله به رابطه مسیحیت و شهر ماکائو پرداخته و پیوند آن را با فرهنگ چینی ذکر می‌کند.

• سفارت شکست‌خورده تام پیرز (Tom Pirs) (۱۵۲۴-۱۵۱۷م)، نوشته جان ویلز (John wills):

نویسنده پس از بیان مقدمه‌ای درباره «جاده ابریشم دریایی» از دوره قدیم، به عصر پرتغالی‌ها می‌رسد و در دنباله، تعارض پرتغالی‌ها با عثمانی‌ها را نیز بر می‌شمارد. او سپس به چگونگی سفارت تام پیرز به دربار مینگ می‌پردازد و سفارت قبلی به وسیله آلوارز (Alvares) را نیز یادآوری می‌کند. نویسنده در دنباله به شرح سفارت پیرز و نتایج آن می‌پردازد.

• تأثیر دریانوردی پرتغالی‌ها بر فرهنگ چینی و تلقی کنونی از آن، نوشته چو جین لیانگ (Qu-Jinliang):

با اکتشافات جغرافیایی، عصر استعمارگری اروپاییان آغاز شد. در مقدمه اروپاییان، پرتغالیان قرار داشتند که اندیشه و فرهنگ اروپایی را به خارج از اروپا بردند، از جمله ماکائو مرکز اصلی فرهنگ پرتغالی‌ها در آسیا شد و از این طریق فرهنگ اروپایی، ارزش‌ها و اندیشه‌های آنان به چین راه یافت.

• نگاهی عمومی به تحقیق درباره راه ابریشم اقیانوس آرام، نوشته یو چونگ لی (Yu chong lee)
راه ابریشم اقیانوس آرام که به آن گالیون مانیل

• تجار چینی و راه ابریشم دریایی از طریق ماکائو، نوشته یانگ رن‌فی (Yang Ren Fei):

پس از ورود پرتغالی‌ها در قرن شانزدهم، ماکائو، بندر بین‌المللی شد. نویسنده پس از این مقدمه دلایل رشد ماکائو از نظر تجارت بین‌الملل را بیان می‌کند، زیرا با اهمیت بین‌المللی یافتن این بندر، تجار چینی از آن استفاده کردند.

• نقش ماکائو در ارتباطات ماوراء بحار براساس اسناد سلسله چینگ (ching)، نوشته یانگ یانجی (Yang Yanji):

نویسنده، ضمن تذکر توسعه تجارت در عصر تانگ میان شرق و غرب می‌نویسد: در عصر سلسله چینگ تجارت ماوراء بحار از طریق بندر ماکائو بوده است و اسناد سلسله چینگ را برای اثبات نظر خود به کار می‌گیرد.

• تجارت تریاک و حمل و نقل آن، دورنمای روابط ماوراء بحار ماکائو، نوشته هاوانگ کوین (Huang Qiven):

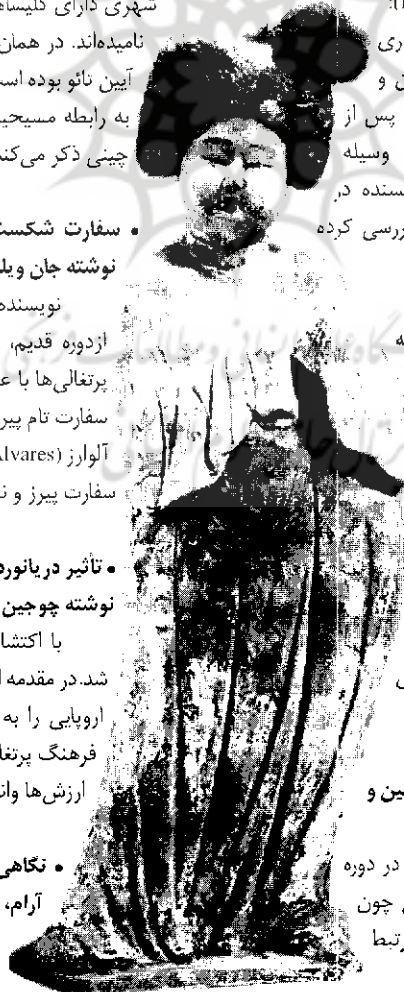
از اوایل قرن شانزدهم، ماکائو بندری بین‌المللی بود و به وسیله پرتغالیان، با ژاپن و جنوب آسیا و دیگر نقاط رابطه داشت. اما پس از تصرف هنگ‌کنگ طی جنگ تریاک به وسیله انگلستان از اهمیت ماکائو کاسته شد. نویسنده در دنباله چگونگی حفظ موقعیت ماکائو را بررسی کرده است.

• تأثیر پرتغال در موسیقی جدید چین، نوشته زائو کوانگ هيو (Zhao Kvanghin):

پس از تصرف ماکائو به وسیله پرتغالی‌ها، روابط آنان با چینی‌ها گسترش یافت. تحت تأثیر این روابط در قرن هفدهم، در نواحی مجاور، موسیقی دچار تحول شد. در سال ۱۴۷۲ از جمله کالاهایی که از طریق پرتغالی‌ها به چین رسید، پیانویی بود که برای امپراتور کانگ هسی (Kang-Hsi) آورده شد. چنین آموری مقدمه‌شکل‌گیری موسیقی در چین گردید.

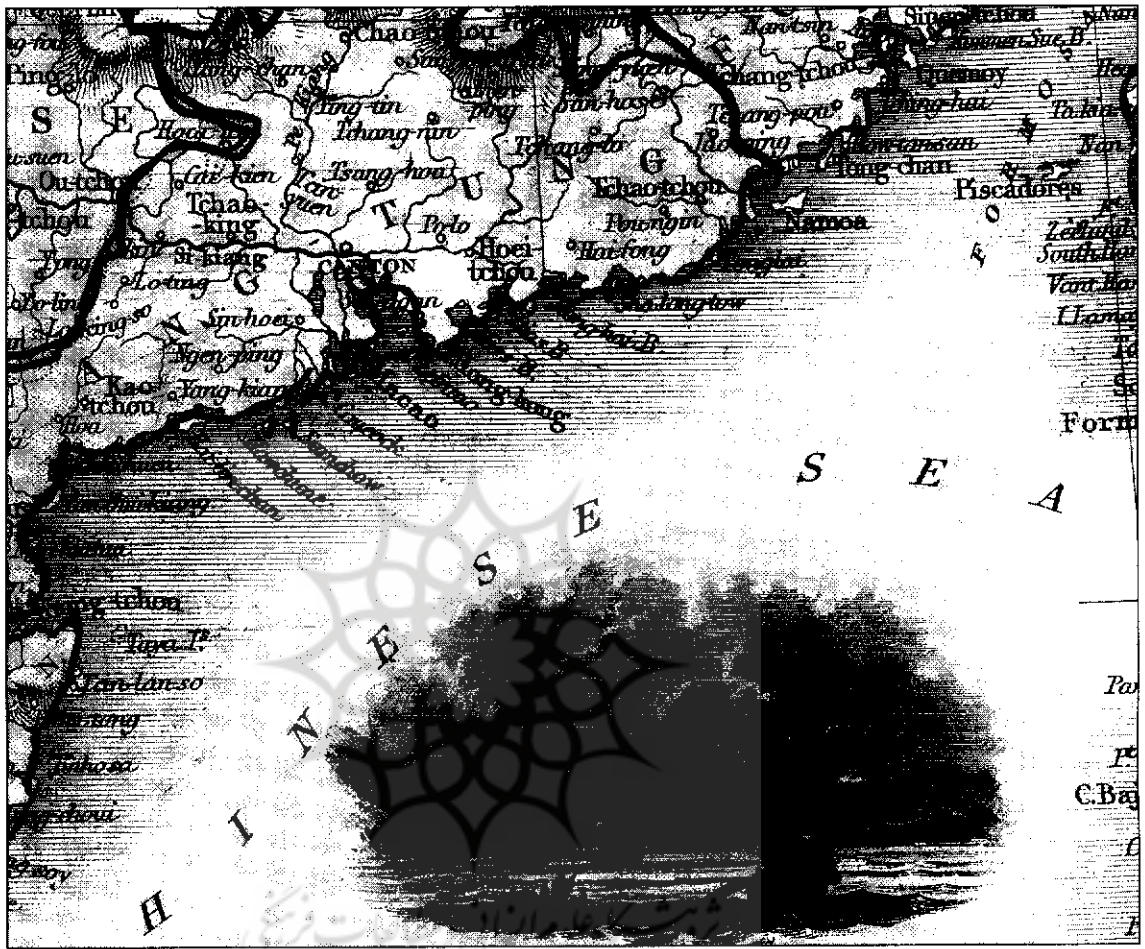
• نقش ماکائو در مبادله هنرهای زیبا میان چین و اروپا، نوشته موخیایه (Moxiaaye):

ماکائو دروازه اصلی ارتباط چین با اروپا در دوره سلسله‌های مینگ و چینگ بود و شهرهایی چون نانچینگ و بیجینگ نیز با این مبادله مرتبط



مجسمه سفالینه رنگی از یک بانوی دربار سلسله تانگ، ارتفاع ۶۴ سانتی‌متر

▶ دریای چین،
بخشی از سواحل
و بنادر جنوبی
کشور چین
۱۸۶۰ م.



خلیفه ابوجعفر منصور نیز دیدار کرد که در حال سخنرانی در یک مسجد بود. این مقاله توصیف بیت المقدس است به نقل از دوهوان

(Manila Galleon) می‌گویند به وسیله اسپانیایی‌ها به وجود آمد. پرتغالی‌ها نیز در آن بدون نقش نبودند. نقش بنادر چینی مانند ماکتو را نیز باید در نظر داشت.*

• اسلام در جنوب شرقی آسیا در قرون اولیه اسلامی،
نوشته لو یوان (Lu Yun):

• مطالعات چینی‌ها درباره راه ابریشم، نوشته چوهانگ لیانگ
(Qu-Hang Liang):

مدارکی وجود دارد که نفوذ اسلام در جنوب شرقی آسیا در قرون نخستین اسلامی را تأیید می‌کند. براساس این مدارک ورود اسلام به این نواحی به وسیله تجار صورت گرفته است. بعدها، مسلمانان نه فقط از نظر تجاری و فرهنگی بلکه از نظر نظامی نیز در آنجا حضور یافتند.

پس از آن که زانگ چیان (Zong Qian) در دوره سلسله هان به اروپا سفر کرد، اصطلاح راه ابریشم باب شد. از آن پس مطالبی درباره راه ابریشم می‌بینیم تا آن که در سال ۱۹۸۷ یونسکو سال راه ابریشم را اعلام کرد که طی بیست و یک قرن گذشته، چینی‌ها در مطالعات آن نقش مهمی داشته‌اند.

پی‌نوشت:
* گالیون کشتی‌های اقیانوس پیمای اسپانیایی قرن شانزدهم بود و فیلیپین نیز از مستعمرات اسپانیا بود که زیر نظارت پادشاه مکزیک اداره می‌شد. لذا ارتباط مستمری از نظر اداری و تجاری میان اسپانیا با فیلیپین از طریق مکزیک جریان داشت. زیرا اقیانوس هند طبق معاهده توردسیلاس ۱۴۹۴ جزو حوزه نفوذ پرتغال بود - خیراندیش

• دوهوان (Du Huan) و بیت المقدس، نوشته سونگ خیان
(Song Xian):

در دوره سلسله تانگ، یک مسافر چینی به نام دوهوان از جهان اسلام دیدار کرد و به بیت المقدس رسید (۷۶۲-۷۵۱ م.) او با